

30.5.2025

VERTAISARVIOINTIOHJEET: KOTITALouden VUOSIKIRJA

Kotitalousopettajien liitto ry:n julkaisema Kotitalouden vuosikirja käyttää Tieteellisten seurain valtuuskunnan rekisteröimää kansallista vertaisarviointitunnusta ja on sitoutunut noudattamaan tunnuksen käytölle asetettuja ehtoja sekä edistämään omassa toiminnassaan Suomen tiedekustantajien liiton vertaisarviointiohjeen ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) Hyvä tieteellinen käytäntö -ohjeen mukaisia periaatteita. Vertaisarviointitunnusta käyttävillä kustantajilla on vertaisarviointiprosessin dokumentointivelvollisuus. Tallennamme kaikki arviointiprosessin keskeiset tiedot ja asiakirjat sähköiseen arkistoomme.

Kaikilta julkaistaviksi aiotuilta tiedekirjoilta tai julkaisujemme tieteellisiltä osilta vaaditaan vähintään kahden käsikirjoituksen ulkopuolisen asiantuntijan vertaisarviointilausunto. Suurelle yleisölle suunnatut tietokäsikirjoitukset tai muut ei-tieteelliset kirjoitukset käsitellään pääsääntöisesti toimituksellisesti ilman ulkopuolista arviointia.

Vertaisarvioinnin tarkoitus

Vertaisarvioinnilla varmistetaan tieteellisten julkaisujen laatua. Asiantuntijalausunnon ensisijaisena tarkoituksena on auttaa kustantajaa päättämään tarjotun käsikirjoituksen julkaisukelpoisuudesta. Kopio lausunnosta lähetetään myös tekijöille. Lausunto auttaa kirjoittajaa, kun mukana on konkreettisia huomioita käsikirjoituksen vahvuuksista ja heikkouksista sekä mahdollisia parannusehdotuksia.

Kuka voi toimia vertaisarvioijana?

Arvioijan täytyy edustaa käsikirjoituksen tai artikkelin tieteenalaa. Monitieteisissä töissä voi olla aiheellista tarkistuttaa aineiston oikeellisuus laajemmin niiden tieteiden edustajilta, joita käsikirjoitus tai sen osa edustaa.

Arvioijat ovat käsikirjoituksen ulkopuolisia ja arvioitavana olevan käsikirjoituksen suhteen riippumattomia väitelleitä tutkijoita tai

30.5.2025

muita meritoituneita asiantuntijoita. Arvioijalla ei saa olla eturistiriitaa käsikirjoituksen tai kirjoittajan kanssa, eikä arvioija saa olla osallinen käsikirjoitukseen. Jääviyden perusteena on myös lähisukulaisuus-, esimies- tai alaisuussuhde. Tehtävästä tulisi tällaisessa tapauksessa kieltäytyä.

Arviointi suoritetaan anonyymisti. Arvioitsijan tulee kieltäytyä arvioinnista, mikäli hän ei katso voivansa suorittaa puolueetonta arviointia.

Mitä arvioinnissa arvioidaan?

Vertaisarviointiprosessissa tarkastellaan aineiston kattavuutta ja teoreettisen viitekehyksen hallintaa, tutkimuksen toteutuksen luotettavuutta ja tarkkuutta sekä tulosten omaperäisyyttä ja uutuusarvoa suhteessa aiempaan tutkimukseen tieteenalalle ominaisella tavalla. (Tieteellisten seurain valtuuskunta, Vertaisarviointi-tunnuksen käytön edellytykset.)

Arvioijan tulisi ottaa huomioon käsikirjoituksen lähestymistapa tai paradigma ja suhteuttaa arvionsa siihen niin, että erilainen kirjoitustyyli ja moniäänisyys hyväksytään tutkimukseen. Pyydämme arvioijaa nostamaan esille huomaamiaan ansioita, puutteita tai jopa suoranaisia virheitä. Arvioinnin tavoitteena on antaa konkreettisia ehdotuksia käsikirjoituksen parantamiseksi.

Muutamia kysymyksiä arvioinnin avuksi

1. Johdanto ja otsikko
 - Herättääkö otsikko kiinnostuksen ja linkittykö se käsiteltävään aiheeseen?
 - Kytetäänkö tutkimus johdannossa ajankohtaisiin tai muuten keskeisiin kotitalousalan ja kotitalousopetuksen teemoihin?
 - Perustellaanko tutkimuksen tarve ja tavoitteet selkeästi kytkien ne kotitalousalaan ja/tai kotitalousopetukseen?
 - Esitelläänkö tutkimuskysymys, aineisto ja menetelmät ymmärrettävästi ja riittävällä tarkkuudella?
 - Tekeekö kirjoittaja tekstissään sen, mitä johdannossa lupasi?

30.5.2025

2. Teoreettinen viitekehys

- Onko teoreettinen viitekehys relevantti kotitalousalan ja/tai opetuksen näkökulmasta?
- Ovatko teoreettiset lähtökohdat esitetty selkeästi ja ymmärrettävästi?
- Onko teoreettisten lähtökohtien käsittely asiantuntevaa ja lähteiden kesken dialogista?
- Rakentuuko teoreettisista lähtökohdista johdonmukainen kokonaisuus?

3. Metodologia (aineisto, analyysi ja tulosten raportointi):

- Onko valittu metodologia relevantti kotitalousalan ja/tai kotitalousopetuksen näkökulmasta?
- Kytkeytyykö asetettu tutkimustehtävä valittuun metodologiaan toimivalla tavalla?
- Onko menetelmät ja aineisto kuvattu riittävällä tarkkuudella?
- Onko analyysi kuvattu ja koottu havainnollistavasti sekä hyvää tieteellistä käytäntöä kunnioittaen?
- Onko tulokset raportoitu perusteellisesti?
- Seuraavatko tulokset asetettua tutkimustehtävää eli vastataanko niillä annettuihin tutkimuskysymyksiin?

4. Johtopäätökset ja pohdinta

- Tukevatko tulokset tehtyjä johtopäätöksiä?
- Suhteutetaanko tuloksia aiempaan tutkimuskirjallisuuteen?
- Mikä on tuloksista johdettujen johtopäätösten omaperäisyys ja uutuusarvo suhteessa kotitalousalaan ja/tai kotitalousopetukseen?
- Pohditaanko tutkimuksen ja sen tulosten merkitystä ja sovellettavuutta suhteessa kotitalousalaan ja/tai kotitalousopetukseen?

5. Rakenne ja kieli

- Muodostaako käsikirjoitus rakenteeltaan tasapainoisen, perustellun ja eheän kokonaisuuden?
- Onko käsikirjoitus rakenteeltaan toimiva ja sopusuhtainen?
- Onko kieli sujuvaa, virheetöntä ja ilmaisutyyli toimiva, vaikka olisi persoonallinen?

30.5.2025

6. Visuaalinen esitys

- Mikä on kirjoituksen mahdollisen kuvituksen ja tekstin suhde?
- Ovatko kuvat, kuviot ja taulukot informatiivisia ja tarpeellisia?
- Tukevatko visuaaliset elementit kirjoituksen kokonaisuutta?

7. Eettisyys ja julkaisukelpoisuus

- Noudattaako kirjoittaja hyvää ja eettisesti kestäväää tieteellistä käytäntöä?
- Tarkastellaanko käsikirjoituksessa tutkimuksen kannalta keskeisiä luotettavuuteen vaikuttavia näkökulmia ja tarkastellaan valittua menetelmää ja toteutusta kriittisesti?
- Onko plagiointi tai puutteelliset lähdemerkinnät vältetty?
- Onko käsikirjoitus päällekkäinen jonkin muun aiemmin julkaistun aineiston kanssa?
- Sopiiko kirjoitus Kotitalouden vuosikirjassa julkaistavaksi?

Tämän lisäksi pyydämme arviota, onko kirjoitus:

- julkaistavissa sellaisenaan
- hyväksyttävissä julkaistavaksi, jos siihen tehdään esitetyt muutokset ja korjaukset
- ei suositeltavissa julkaistavaksi?

Arvioinnissa huomioitavaa

Lausunnon luvatessaan asiantuntija vahvistaa ymmärtävänsä seuraavat periaatteet ja sitoutuu niihin:

- Arvioitava kirjoitus on luottamuksellista aineistoa.
- Kirjoituksesta ei saa keskustella tai näyttää sitä ulkopuolisille.
- Julkaisemattoman kirjoituksen sisältöä ei saa käyttää omaksi edukseen.
- Kirjoitusta ja siihen liittyvää materiaalia suojaa tekijänoikeus.

Arvioinnin tavoitteena on auttaa konkreettisin ehdotuksin kirjoittajaa parantamaan työtään. Siksi arvio on pidettävä rakentavana ja kannustavana. Arvioitaessa on otettava huomioon, että kirjoittajien tyylit ovat erilaisia ja moniäänisyys kuuluu tutkimukseen. Aiheellisen rakentavan kritiikin antamista

30.5.2025

ei tarvitse kuitenkaan pelätä, koska kirjoittaja joutunee kohtaamaan ennen julkaisua sanomatta jääneen kritiikin luultavammin julkaisemisen jälkeen.

Lausunnossa on tuotava esiin käsikirjoituksen päällekkäisyys aiemmin julkaistun aineiston kanssa, sekä mahdolliset epäilyt plagioinnista tai puutteista viitteiden ja lähteiden merkinnän suhteen.

Lausunnosta ei makseta palkkiota, mutta asiantuntija-arviointitehtävät lasketaan tieteelliseksi ansioksi.

Vertaisarviointilausunnon merkitys julkaisuprosessissa

Vertaisarviolausunnot lähetetään kirjoittajille, jotta heillä on mahdollisuus parantaa kirjoitustaan lausuntojen perusteella. Lausuntoihin pyydetään kirjoittajilta vastine, jolla kartoitetaan tekijöiden valmiutta käsikirjoituksen parantamiseen, projektin suunnitelmallisuutta ja sitä, että lausunnoissa olleet palautteet huomioidaan riittävästi. Lausunnoista poistetaan kuitenkin kaikki viittaukset vertaisarvioijan henkilöllisyyteen.

Vertaisarviointilausuntoja ja tekijöiden vastinetta käytetään kustantajan toimitusneuvoston tarkasteltavana ja se päättää näiden perusteella jatketaanko julkaisuprosessissa vai palautetaanko työ tekijöille.